

ALMANYA VE HOLLANDA

Denizli Otizm Derneği Almanya-Hollanda Ziyareti Sonuç Raporu

DOD Avrupa Ziyaretleri

Hazırlayan: Dudu Karaman Dinç

Avrupa'da otizm ve engellikle ilgili örneklerin ziyaret edilip raporlanarak Türkiye kamuoyuyla paylaşılması amacıyla, Sivil Düşün Hareketlilik ve Ağ Oluşturma Desteği kapsamında Denizli Otizm Derneği (DOD), 3-9 Kasım 2019 tarihleri arasında Almanya ve Hollanda'da bulunan çeşitli okulları ve rehabilitasyon merkezlerini ziyaret etmiştir. Konuyla ilgili hazırlanan haberler ve rapor derneğin www.otizmdenizli.org isimli internet sitesinde de mevcuttur.

Almanya-Hollanda Ziyareti Sonuç Raporu

Avrupa Birliği finansmanıyla Sivil Düşün Hareketlilik ve Ağ Oluşturma Desteği kapsamında yapılan ziyaretler sonrasında hazırlanan bu raporun içeriğiyle ilgili tüm sorumluluk Denizli Otizm Derneği'ne aittir.

Denizli Otizm Derneği Hakkında

Mevcut sistemde otizmliler; sistematik olarak ayrımcılığa uğramaktadır ve pek çok engel yüzünden hayatın her alanına eşit ve onurlu katılım sağlayamamaktadır. Denizli Otizm Derneği (DOD), otizmliler için aileler tarafından, 2 Nisan 2014'te, bu engellerin aşılmasına katkı sağlayacak aktif çalışmalar yapmak üzere kurulmuştur. DOD, savunuculuk odaklı ve hak temelli çalışmalar yapan bir sivil toplum örgütüdür.

DOD'un temel amacı otizmliler için, doğumdan ölüme kadar geçen sürede, insan onuruna yakışır bir yaşam sürmelerini desteklemektir. Bu amaçla otizmliler ve ailelerinin toplumla tam olarak bütünleşmesinin sağlanması için çalışmalar yürütülmektedir.

DOD'un yaptığı çalışmalar, farkındalık, savunuculuk, ailelere eğitim ve rehberlik desteği vermek, otizmliler için mevcut yasal hakları konusunda bilinçlenmesi ve bu hakların devlet tarafından garanti altına alınmasına yönelik düzenlemeler yapılması için faaliyetler yürütmek şeklinde özetlenebilir. İşbirliğine ve çok yönlü mücadeleye önem veren DOD, Otizm Eylem Planı'nın hayata geçirilmesi için çalışıyor.

DOD, otizmliler için haklarını elde etmesi için alandaki çatı örgütler olan Türkiye Otizm Meclisi (TOM) ve Otizm Dernekleri Federasyonu (ODFED) ile birlikte çalışmalar yürütmektedir. Otizmliler için hayatın her alanında ayrımcılığa uğramakta, en temel haklara erişimde bile sıkıntılar yaşamaktadır.

Almanya'da ziyaret ettiğimiz meslek okulundaki bu çizgiler, farklı zihinsel gelişim gösteren bireylerin kariyerleri kesilse de destekle yola devamın mümkün olduğunu sembolize ediyor.

Mevcut Durum ve Hedefler

Eğitim ve sağlığın yanı sıra sosyal hayata katılım konusunda da otizmliler dezavantajlıdır. Ailelerin en büyük kaygısı “benden sonra ne olacak”tır. Günümüzde ülkemizde sadece otizmlili bireylerin kalabileceği devlete ait tek merkez İstanbul Pendik’tedir. Burada 62 otizmlili birey kalmaktadır. Geriye kalan yetişkin, özellikle de yoksul otizmlili bireyler güvenli barınma ortamına sahip değildir. Avrupa’da iyi örneklerinin olduğu ve sayısı artan “habilitasyon” tarzı yerlerin, otizmlili bireylerin toplumdan dışlanmak yerine toplumla bütünleşmesine olanak sağladığı ifade edilmektedir.

Çalışmamızın amacı, Avrupa’daki otizm ve engellilik alanında hizmet veren (eğitim, bakım, istihdam, rehabilitasyon vb) iyi örneklerin ziyaret edilerek raporlanması ve bu raporun Türkiye kamuoyu ile paylaşılmasıdır.

Sivil Düşün Hareketlilik ve Ağ Oluşturma Desteği kapsamında, engelli hakları aktivisti Adem Kuyumcu danışmanlığında, 3-9 Kasım 2019 tarihleri arasında, yapılan ziyarete DOD yönetim kurulu üyeleri Dudu Karaman Dinç (Başkan-İletişim Koordinatörü), Sümra Çelik (Genel Sekreter-Türkçe öğretmeni), Zeynep Yamacı (Gönüllü Yönetimi Koordinatörü-Çocuk Gelişimi Öğretmeni), Burcu Bilik (Eğitim Koordinatörü-Özel Eğitim Bölümü Doktora öğrencisi) katılmıştır.

Almanya Münih’te Artans Pflegedienst, Stiftung Pfenningparade, Albrechtschnitterschule in Peiting Herzogsägmühle Albrecht-Schnitter-Schule, Suttutgart’ta Baden-Württemberg Türk Toplumunu (TGBW), Hollanda’da Aveleijn ve Spar market ziyaret edilmiştir.

Çalışmanın amacı, engellilik alanında hizmet veren iyi örneklerin raporlanarak Türkiye kamuoyu ile paylaşılmasıdır.

Artans Pflegedienst

Münih'te bulunan Artans Pflegedienst, engelli bireylere evde bakım konusunda kendini kanıtlamış, iyi örnekler arasında yer alıyor. Bakım ve sağlık hizmetleri sunan Artans, evde geçici bakım, temizlik, hemşirelik, bakım için akraba eğitimi vb. konularda uzmanlaşmış, deneyimli bir kadroyla hizmet veriyor.

Almanya'da evde bakım hizmetleri sigorta kapsamında karşılanıyor. Bu hizmetten yararlanabilmek için hizmete ihtiyacı olan bireyin durumuyla ilgili bilirkişi raporu hazırlanıyor. Herkes kendi bulunduğu bölgeden hizmet alabiliyor. Bakım hizmeti veren şirketler verdikleri hizmetler için kestikleri faturayı devletten talep ediyorlar. Devlet hem ihtiyaç sahibini hem de şirketleri denetliyor. Alınan hizmet ödenen sigorta primine göre değişmekle birlikte, temel hizmetlere herkes ulaşabiliyor. Burada devlet aileyi ve sistemi güvence altına alıyor.

Sistemin denetimi ise devlet ve sigorta şirketleri tarafından yapılıyor. Çocuklar 18 yaşına kadar ailelerinin sorumluluğu altında kabul ediliyor. Engelli çocuklar için yapılan düzenlemelerde BM Engelli Hakları Sözleşmesi kuralları geçerli.

Bakım desteği için beş alan değerlendiriliyor. Hareket etme yeteneği, bilişsel beceriler ve iletişim becerileri, davranış şekilleri ve psikolojik sorunlar, kendi kendine bakabilme, tedavinin gereklerini yerine getirebilme ve günlük yaşamı düzenleme durumuna göre bireyler için 1 ile 5 arasında bir bakım derecesi belirleniyor. Yeni sistemde 0 da var. 0, bir iki saatlik temizlik ve alışveriş hizmetini kapsıyor. Bilirkişinin hazırladığı rapora göre uygun destek sağlanıyor. Örneğin birey özbakım becerilerini yerine getiremiyorsa giyinmesine, banyo yapmasına, ilaçlarını kullanamıyorsa ilaçlarının verilmesine vb. yardım ediliyor.

Almanya'da evde bakım hizmetleri sigorta kapsamında karşılanıyor. Herkes kendi bölgesinde hizmet alabiliyor.

Stiftung Pfenningparade (Engelliler Bakım, Eğitim ve Sosyal Merkezi)

Engelliler için bakım, eğitim ve sosyal bir merkez olan Stiftung Pfenningparade, farklı engel gruplarındaki çocuklara ve yetişkinlere destek veriyor. Münih'te bulunan merkez engelli bireyler için bağımsız yaşamı destekleyen, eğitimleri konusunda onları yönlendiren ve sosyal yaşama katılımlarını sağlayan bir rehabilitasyon. Kilise tarafından finanse edilen ve devlet tarafından denetlenen merkezde bulunan iki ana binadan biri çocuklar için diğeri de yetişkin engelliler için düzenlenmiş.

Yetişkinler: Birinci binanın giriş katında engelli bireyler için yemekhane, kafeterya, spor v.b. etkinliklerde bulunmak için ortak mekanlar ve iş atölyeleri bulunuyor.

Evde bakım ve sağlık hizmetleri veren bir birim de binanın zemin katında yer alıyor. Binanın üst katları engelli bireylerin aileleriyle birlikte ya da tek başlarına oturdukları 2+1 dairelerden oluşuyor. Engelli birey daireden taşındığında ailesi de taşınmak zorunda. Bireyin sağlık ve bakıma yönelik bir desteğe ihtiyacı varsa isterse binanın içinden ayrılmadan bu hizmetlere ulaşabiliyor. Ayrıca bütün engel gruplarına yönelik erişilebilirlik düzenlemeleri de yapılmış.

Engelli bireyler için, sandalye örme, ahşap işleri, kesme, paketleme vb. atölyeler var. Bu atölyelerde çalışan bireyler yaptıkları iş karşılığında ücret de alıyorlar.

Kilise tarafından finanse edilen ve devlet tarafından denetlenen merkezdeki iki ana binadan biri çocuklar için diğeri de yetişkin engelliler için düzenlenmiş.

Stiftung Pfenningparade

Okul: Bu merkeze ait ikinci bina bütün engel gruplarından öğrencilerin devam ettiği bir okul olarak düzenlenmiş. Okul öncesinden liseye kadar bütün kademelerde öğrenci alınıyor. Sınıflar 14 kişilik. Her sınıfta bir öğretmen ve bir de yardımcı destek personeli bulunuyor. Yardımcı personel, gerektiğinde çocukların özbakım becerilerini yerine getirmelerine destek veriyor.

Bir sınıfta en fazla iki tane otizmli öğrenci olabiliyor. İhtiyaç durumuna göre her bir otizmli öğrenci için ayrıca gölge öğretmen temin ediliyor. Bina tamamen erişilebilir, en alttan en üste kadar hiç merdivensiz sadece rampayla ya da asansörle çıkılabiliyor. Sınıflar aydınlık ve ferah. Her sınıfın içeriği gösteren büyük ve şeffaf bir kapısı var.

Engelli çocuğun bu okula gitmesine yönelik karar ailesi tarafından veriliyor. Buraya devam eden öğrenciler kaynaştırmaya giden öğrencilerden daha çok destek alabildikleri için aileler bu okulları tercih ediyorlarmış. Okul binasının giriş katında yüzme havuzu mevcut. Havuz da dışarıdan izlenebiliyor. Ayrıca ihtiyacı olan çocuklar aynı binanın giriş katında bulunan doktorların ve diğer uzmanların yazdığı rapora göre çeşitli destekler alabiliyorlar, ilaç ayarlamaları da burada yapılıyor. Konuşma terapisi, ergoterapi, psikoterapi vb. destekler de aynı bina içinde sağlanıyor.

Aile hiçbir şey için ek bir ödeme yapmıyor. Bütün hizmet ve destekler, uzmanların raporuna ve ailenin talebine göre okul tarafından sağlanıyor.

Her engel grubuna bir arada eğitim veren okulun sınıfları en fazla 14 kişilik. Ergoterapi konuşma terapisi vb. destekler öğrencilere ücretsiz sağlanıyor.

Albrecht-Schnitter-Schule

Albrechtschnitterschule in Peiting
Herzogsägmühle Albrecht-Schnitter-Schule,
öğrenme konusunda uzmanlaşmış, farklı gelişim
gösteren bireylere meslek edindiren bir okul.

Devlete bağlı ama kilise tarafından finanse edilen
bu okulda, 12 disiplinde (metal, ahşap, işletme,
yönetim, kuaför, bahçecilik vb.) ve 25 meslek
alanında, hem meslek öncesi eğitimde hem de
uzmanlık sınıflarında eğitim veriliyor. Başka
okullarda geride kalanlar buraya gelerek
başarabilecekleri bir mesleği öğreniyorlar.

Öğrencilerin yaşları genel olarak 15 ile 35
arasında değişiyor. 513 öğrencileri var. Okulda
bulunan en yaşlı öğrencinin yaşı 52. Başka
okullarda başarısız olan öğrenciler devam
ettikleri okullar tarafından bu meslek okuluna
yönlendirilebiliyorlar.

Ailelerin kendisi ya da bireyin kendisi de geride
kaldığı gerekçesiyle bu okula başvuru
yapabiliyor. Eğitim 08:00-16:00 arasında devam
ediyor. Her ders 1 saat 45 dakika sürüyor.
Sınıfların öğrenci kapasitesi 8 ama talep çok
arttığı için öğrenci sayısı 14-15'e çıkabiliyor.

Okulda satışa yönelik bir üretim yok, sadece
mesleğe yönelik çalışmalar var. Örneğin
otomasyon bölümünde hem derslik hem de
atölye bulunuyor. Konuyla ilgili bütün teknolojik
aletlerin yanı sıra bir tamirhanenin benzeri de
mevcut.

Okuldan mezun olanlar sanayide uzman olarak
işe başlayabiliyorlar. Girdikleri sınavlar da
aldıkları diploma da diğer okullarınkiyle eşdeğer.

*Başka okullarda geride
kalanlar buraya gelerek
başarabilecekleri bir mesleği
öğreniyorlar. Mezunlar
sanayide uzman olarak işe
başlayabiliyorlar.*

Albrecht-Schnitter-Schule

Almanya'da şirketlerin yüzde 5 engelli kotası var. Okulun bağlantı içinde olduğu şirketlerle sözleşme yapılıyor. Bu şirketlerin engelli bireyleri işe alma zorunluluğu var. Bunun için devlet işyerlerine ek bir destek sağlıyor. Bu okul zihinsel olarak farklı çalışanları arıyor, iş yerleriyle ortak çalışıyorlar.

Sınıf dönemine göre öğrenciler haftanın iki ya da üç günü okulda oluyorlar. Mezun olabilmek için eğitim aldıkları meslek alanında uygulamalı bir sınava giriyorlar. Bu sınav, diğer okullardaki öğrencilerin girdikleri sınavla aynı. Sadece bu okulda gördükleri müfredat onların başarılı olabilmeleri için değiştirilmiş durumda.

Diğer okullarda bir yılda edinilen beceriler için bu okulda ayrılan süre 2 yıl, yani bireyin öğrenme becerilerine göre ders planı ve uygulamaları düzenleniyor. Ayrıca çocuklar tüm becerileri yaşayarak, ve uygulamalı olarak öğreniyorlar. Örneğin, aşçılık bölümü öğrencileri mutfakta tüm yemekleri yaparak öğreniyorlar,

Servis bölümü öğrencileri okul kafeteryasında arkadaşlarına hizmet sunarak deneyim kazanıyorlar. Bu da onların gerçek iş yaşantısında da kendilerine güvenmelerini sağlıyor. Mezunların başarı oranı yüzde 98. Son beş yıl içinde sadece 3 kişi iş hayatında başarısız olmuş.

Albrecht-Schnitter-Schule, mezunlarının başarı oranı yüzde 98. Okulun bağlantı içinde olduğu şirketler istihdam sağlıyor.

Baden-Württemberg Türk Toplumunu

Avrupa'da bulunan ve hak mücadelesi temelli çalışan sivil toplum örgütleriyle temas etmek amacıyla kapsayıcı ve katılımcı çalışmalarıyla dikkat çeken Baden-Württemberg Türk Toplumunu'nu (TGBW), ziyaret ettik.

Stuttgart'ta merkezi bulunan Baden-Württemberg Türk Toplumunu, son yıllarda kapsayıcılık ilkesi doğrultusunda engelli bireylerin topluma katılımı konusunda çalışmalar yürütüyor. Şiddet mağdurlarının korunması, şiddetin önlenmesi, göçmen kadınların işgücü piyasasına entegrasyonu, mültecilere destek ve gençlik katılımı konularına ağırlık veren TGBW, alanında uzmanların katıldığı toplantılar düzenliyor.

Gerçekleştirdiği projelerle ayrımcılıkla mücadele eden ve dezavantajlı grupların toplumla entegrasyonuna katkıda bulunmak için çalışan TGBW, Nefrete Yer Yok başlığı altında ittifak çağrısında bulunmuş, "Nefret Suçunu Gör ve Dur De" eğitim dizisi sürdürmüş ve uzmanlarla "Nefreti Gör ve Dur De" eylem ağını kurmuş.

TGBW, kapsayıcılık ilkesi doğrultusunda engelli bireylerin topluma katılımı konusunda çalışmalar yürütüyor.

Aveleijn

Pek çok şubesi olan Aveleijn'in Denekamp'taki merkezini ziyaret ettik. Aveleijn, zihinsel engel grubundaki bireyler için bakım, tedavi, eğitim, destekli ve bağımsız yaşam vb. hizmetler veriyor. Kalite standartları sertifikalarına sahip merkezde 2+1, 52 daire var. 70 metrekare olan dairelerde, yatak odası, çalışma odası, açık mutfaklı bir salon, banyo ve tuvalet bulunuyor. Merkezi sistemle ve biyoyakıtle ısıtılıyor. Sakinlerinin % 60'ı erkek. Bu tip yerler şehirdışındaymış ama ayrımcılık yarattığı için merkezlere taşınılmış.

Binalar iki katlı, görsel hafızası iyi olanların kolaylıkla bulabilmesi için bölümler dört renge ayrılmış. Her bölümde günde üç vardiya halinde çalışanlar mevcut. Güvenliği sağlamak için her yere kamera sistemi kurulmuş. İki anahtar var. Biri oturan kişide diğeri müdüriyette duruyor. 18 yaş üstü kişiler buraya gelebiliyor. Merkezde kalan en yaşlı kişi 72 yaşında bir otizmli. Çoklu engel grubundakiler de burada kalabiliyor.

Merkezde kalanların bireysel haklarına özen gösteriliyor. Örneğin gezdiğimiz ev için sahibinden izin alındı. Elimizde fotoğraf makinası olduğunu gören down sendromlu bir kadın kendisinin fotoğrafının çekilmesini istemediğini söyledi. Aileler istedikleri zaman çocuklarını ziyaret edebiliyor. Merkezdekiler kahvaltılarını ve öğle yemeği için sandviçlerini kendileri hazırlıyor. Akşam yemeği ise sıcak yemek olarak merkezde yapılıyor. Merkezde kalan birey diyet yapıyorsa ona uygun ayrı bir menu hazırlanıyor. Sürdürülebilirliğe katkı sağlamak için burada kalanların dışında da fazla yemek hazırlanarak satış yapılıyor. Bazen 1.800 kişilik yemek çıkıyormuş. Elde edilen gelir merkeze kalıyor.

Aveleijn'de kalan her bireye ait bir dosya var. Buna göre bireysel eğitim ve destek planları hazırlanıyor. Cinsellekle ilgili danışmanlık desteği de veriliyor. Ayrıca aileler istedikleri zaman çocuklarını ziyaret edebiliyorlar.

Aveleijn, zihinsel engel grubundaki bireyler için bakım, tedavi, eğitim, destekli ve bağımsız yaşam vb. hizmetler sunuyor.

Aveleijn

İstidihdam ve sosyal yaşama katılım

Yaşam alanının yakında bir kültür merkezi işletiliyorlar. Bunun amacı hem zihinsel engelli bireylerin istihdamına katkıda bulunmak hem de sosyalleşmesini sağlamak. Kültür merkezinin kütüphanesinde, tiyatrosunun temizliğinde ve restoranda zihinsel engelli bireyler çalışıyor.

Aynı zamanda bu binada pasta, kurabiye yapım atölyesi, oyuncak paketleme, kağıt katlama ve yırtma yapılan atölyeler de var. Burada otizimli bireyler yeteneklerine uygun ve yapabilecekleri işlerde çalışıyorlar. İş hedefleri de birlikte oluşturuluyor ve herkes üretim sürecine dahil ediliyor. Genel olarak Avejin'in temel yaklaşımı engelli bireylerin oyalanması için onlara birşey yaptırmak değil, üreten bireyler olarak hem para kazanmalarını hem de sosyal yaşama katılımlarını sağlamak olduğu söylenebilir.

Avejin merkeze yaklaşık 20 dakika uzaklıkta ve sadece zihinsel engel grubundaki bireylerin çalıştığı bir marketi de ziyaret ettik.

Aveleijn

James'in odası ve yaşamı

Merkeze ait alanda bulunan kendisine ait evde tek başına yaşaşıyan James, 26 yaşında, otizmlı ve down sendromlu bir birey. Üç yaş zekasına sahip ve konuşamıyor.

Müzikle ilgileniyor. Odasında gitarı var. Bisiklet kullanmayı seviyor. Duvarlarda fotoğraflar var. Onları kendisi seçmiş. Fotoğrafların çoğu kanser nedeniyle kaybettiği ablasına ait.

Yatak odasında sevdiği CD'ler var. Her sabah onları önce yatağının üzerine koyuyor sonra da topluyormuş. Dairesi her gün temizleniyor ama odasını kendisi düzenliyor. Binada alttan ısıtma sistemi var. Emniyet için gaz kullanılmıyor. Yakıtla ilgili kontrol sistemi mevcut.

Günlük yaşam rutinini rahat takip edebilmesi için etkinlik çizelgesi hazırlanmış. Kendi dosyasına göre belirlenmiş plana uygun bir program izliyor. İpad'de bulunan ve James'in ihtiyaç ve isteklerine göre hazırlanmış etkinlik çizelgesi onun rahat anlayabilmesi için resimli olarak düzenlenmiş.

Merkezde genel olarak bağımsız yaşam teşvik ediliyor ve gerektiğinde ihtiyaca göre ek destekler sağlanıyor. James de örneğin sabah uyanamazsa kaldırılıyor. Çarşamba günleri cinsellik danışmanı geliyor.

Kahvaltısını kendisi hazırlayan James, akşam yemeğinde merkezde yapılan yemeği kendi odasında yiyor. Bütün bu hizmet ve destekler için aileler ek para ödemiyor. Ödemeler devlet tarafından gerçekleştiriliyor.

Kendisine ait dairede tek başına yaşayan, 26 yaşında ama üç yaş zekasına sahip, otizmlı ve down sendromlu, James'in evini ziyaret ettik.